

SOROKINOVA PERIODIZÁCIA DEJÍN KULTÚRY

Vráťme sa teraz k Sorokinovej štúdii o periodickom striedaní senzitívneho a ideačného typu kultúry. Po 400-ročnej jednoznačnej nadvláde senzitívnej sústavy pravdy konštatuje Sorokin na sklonku 19. a začiatkom 20. storočia prvú chaotickú ale zreteľnú reakciu proti prezretej senzitívnej kultúre. Je evidentná v umení, v prechode k abstraktnej maľbe, ale synchronne aj v literatúre, hudbe a ďalších umeniach: „Upozornil som na mnoho príznakov, že na konci 19. a v 20. storočí sa objavili vo všetkých oblastiach umenia silné reakcie proti dominantnej senzitivno-vizuálno-naturalistickej forme. Revolta je jasná, ale jej pozitívny program je ešte zmätený, chaotický, inkohorentný, podobný prechodnému obdobiu v 3. a 4. storočí, kedy umenie začalo prechádzať od prezretej senzitivnej k rozvíjajúcej sa ideačnej forme. Či táto reakcia je prvou lastovičkou nadvládajúcej ideačnej jari, alebo len dočasnou reakciou, nevie nikto s istotou povedať“.⁴⁰⁰

V súlade s premenou systému hodnôt sa menia základné epistemologické princípy vo vede. Objavujú sa typické satelity ideačnej sústavy pravdy. Vo fyzike v prechode od determinizmu k indeterministickému poňatiu kauzality, v rozpade atomizmu; v biológii v oživení vitalizmu; v novom záujme o cyklické koncepcie času v ekonomike a sociológii a pod.: „Táto zmena už urobila dnešnú vedu menej empirickou, materialistickou, mechanistickou a deterministickou - menej zmyslovou - než bola počas predchádzajúcich storočí. Pre túto modernú vedu hmota sa stala len kondenzovanou formou energie, ktorá sa dematerializuje na žiarenie. Materiálny atóm sa rozpustil... Podobné transformácie sa odohrali v biologických, psychologických a sociálnych vedách... taktiež takmer všetky nové systémy filozofie, ktoré sa vynorili, ako existencializmus, intuitivizmus, integralizmus, neomysticizmus, novorealizmus, novotomizmus, nová védanta, sú podstatne odlišné od všetkých foriem empirizmu, materializmu, pozitivizmu a iných senzitivných systémov filozofie. Tieto zmeny vynikajúco potvrdzujú moju predpoveď blížiaceho sa konca dominancie empirického, senzitivného systému pravdy a vedy“.⁴⁰⁰

To, čo Sorokin zachytil ako tendenciu k vystriedaniu senzitivnej sústavy pravdy za ideačnú, nie je nič iné ako vystriedanie gabrielského ducha času michaelským po roku 1879.

Čo vlastne predstavujú Sorokinove ideačné a senzitivné obdobia? Mentálne spektrum ideačných období tvoria predovšetkým Michael, Zachariel a Rafael. Títo traja archanjeli sa podieľajú na kvalite času v ideačných obdobiach až dvoma tretinami (64%). Senzitivné obdobia inšpiruje predovšetkým Gabriel spolu s ostatnými tromi archanjelmi: Orifielom, Samaelom a Anaelom. Títo štyria tvoria až tri štvrtiny (76%) kvality senzitivných období.

Sorokin objavil vlastne dvoch najväčších archanjelov, o ktorých sa zmieňuje Biblia: Michaela a Gabriela, archanjelov Slnka a Mesiaca. Gabriel sprevádza duše, ktoré sa majú narodiť, z duchovného sveta na zem; Michael im pomáha pri smrti odpútať sa od hmoty a nájsť cestu späť do duchovného sveta. Jeden ukazuje človeku cestu od ducha k hmote - druhý od hmoty k duchu.

Sorokin vlastne empiricky zachytil dve skupiny anjelov v slnečnej sústave: Na jednej strane Slnko so svojimi dvoma regentmi: Jupiterom a Merkuróm. Na druhej strane duchovná inteligencia Mesiaca na čele ostatných archanjelov. Tí archanjeli, ktorí súvisia s éterickým telom a inšpirujú

William Morris: Anjel vzkriesenia, 1862.

myslenie, tvoria Sorokinove „ideačné obdobia“. Tí, čo súvisia s fyzickým a astrálnym telom, a inšpirujú telesný a zmyslový život človeka, tvoria „senzitivne obdobia“. Sorokinova periodizácia dejín kultúry teda predstavuje akési veľmi hrubé priblíženie k rytmu striedania duchov času.

Sorokinove „idealistické“ obdobia predstavujú krátke, ale vzácne okamihy rovnováhy na prechode od ideačných k senzitivným obdobiám. V týchto šťastných obdobiach harmonického, vyváženého zmyslu pre duchovné a pozemské, je tvorba najväčšia, vznikajú veľké syntézy a najväčšie a najkrajšie výdobytky ľudskej kultúry. Obe systémy, ideačná aj senzitivná, sa totiž v čase svojej výlučnej, monopolnej nadvlády stávajú neplodné, ustrnú a musia byť vystriedané opačným princípom. V tom jestvuje akýsi samoregulačný sociokultúrny mechanizmus, ktorý je zodpovedný za „zdravie“ sociálneho organizmu a zabezpečuje, že časy nadvlády ideačnej aj senzitivnej sústavy hodnôt sú z dlhodobého hľadiska rovnaké, vyvažujú sa navzájom.

Aj tento pekný Sorokinov poznatok z kultúrnej dynamiky je odzrkadlením oveľa väčšej, kozmickej skutočnosti: človek sa môže optimálne vyvíjať iba na Zemi, ktorá bola vytvorená tak, že bola postavená do rovnovážneho bodu medzi dve Svetlá - Slnko a Mesiac. Keby bol človek jednostranne vystavený iba silám Slnka, príliš rýchlo by sa zduchovnil; odpútal by sa od Zeme skôr, ako by sa duch nechal oplodniť hmotou, skôr ako by sa na nej zdokonalil. A keby sa oddal iba silám Mesiaca, pochoval by sa celkom v hmote a stratil vyšší zmysel svojho bytia.